

Урок 1

«Повість временних літ» – безсмертна пам'ятка великого Нестора Літописця. Літописні оповіді «Три брати – Кий, Щек, Хорив і сестра їхня Либідь», «Святослав укладає мир з греками і повертається до Києва. Смерть Святослава»

Мета: ознайомити п'ятикласників із легендарною особистістю Нестора Літописця та його «Повістю временних літ», опрацювати зміст літописних оповідей та літературознавчого поняття «літопис», розвивати вміння виразно й усвідомлено читати оповіді, давати відповіді на питання, виробляти навички висловлювати власні міркування, виховувати почуття гордості за славних предків, які творили Українську державу.

Цілі уроку.

Учні повинні знати:

- коло проблем, які мають бути вирішені протягом теми;
- відомості про життя легендарного Нестора Літописця;
- зміст літературознавчого поняття «літопис»;
- факти зародження літописання;
- зміст прочитаних оповідей.

Учні повинні вміти:

- розповідати про легендарного Нестора Літописця;
- виразно й усвідомлено читати оповіді;
- давати відповіді на питання;
- визначати риси характеру князів;
- висловлювати своє ставлення до подій та героїв, зображених у творі.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: портрет Нестора Літописця, тексти оповідей, мультимедійні матеріали.

Методи, прийоми і форми роботи: асоціювання, словесне малювання, рольова гра, читання ланцюжком, бесіда, «Незакінчене речення», робота в парах, учнівські повідомлення (випереджувальні завдання), гронування, «Мікрофон».

Перебіг уроку

I. Мотиваційний етап.

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Учитель. Дорогі мої, ми живемо у вік космічного темпу. Сучасне нас не задовольняє. Мріємо про щось незвідане, хочемо випередити час і полинати в майбутнє.

А я пропоную вам повернути стрілки годинника назад. Що станеться? (Опинимося в минулому). Хіба вам не цікаво знати, що діялось колись давним-

давно? (Так, цікаво). Тож побажаймо один одному успіхів у відкритті нових знань і полиньмо в Країну історичного минулого,

Що вже мохом поросло,

Що нащадками забуто

За водою поплило.

Перед вами стародавні

Пройдуть хвилями часи,

Із могил до вас озвуться

Наших предків голоси.

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

Так влучно сказав про минуле український поет Олександр Олесь, з творами якого ознайомимося пізніше.

А які асоціації у вас викликає слово минуле?

3. Асоціювання: ключове слово – *минуле (наша історія, давні часи, наші предки, Київська Русь).*

II. Цілевизначення і планування.

1. Представлення концепту теми.

Учитель. Запрошую вас на п'ять уроків до Країни історичного минулого. Легендарний Нестор Літописець ознайомить нас з оповідями «Повісті временних літ» про київських князів, а Олександр Олесь розкаже про Ярослава Мудрого та Микиту Кожум'яку.

2. Оголошення теми і мети уроку.

Уже на першому уроці, перебуваючи в Країні історичного минулого, дізнаємося про засновників міста Києва та хороброго Святослава і переконаємося, що тільки люди із сильним духом і стійким характером могли закласти основи нашої держави. І допоможуть нам у цьому літописні оповіді «Повісті временних літ», створені Нестором Літописцем. (Запис дати та теми уроку).

3. Визначення та узгодження індивідуальних та загальних цілей.

Учитель. Історію України неможливо уявити без «Повісті временних літ». Тому сьогодні ми повинні ознайомитися з історією створення літопису та його автором – Нестором Літописцем, а також змістом оповідей, зрозуміти значення поняття «літопис», учитись висловлювати власне ставлення до подій та образів.

А про що б ви хотіли дізнатися з прочитаних оповідей?

Доповнимо загальні цілі уроку своїми, продовжуючи речення:

«На уроці хочу дізнатися... навчитися...»

«Сподіваюсь відкрити для себе...»

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Учитель. Найкращу оцінку діяльності великої особистості дає час. Минуло майже тисячоліття, як у келіях Києво-Печерського монастиря жила людина, що творила своє безсмертне диво. Щороку 9 листопада ми відзначаємо день вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця.

З погляду вічності спробуємо дізнатися про незвичайного автора. Хто він? Яким ви його уявляєте? Спробуємо разом створити узагальнений портрет Нестора Літописця.

1. Словесне малювання. (Орієнтовні відповіді).

- Високе чоло, обличчя ченця, довге волосся, задумливий погляд.

- Одягнений у чорне, з пером у руці, працює над літописом.
- Надзвичайно освічена, розумна і мудра людина.
- Незалежний у своїх поглядах. Писав, про що знав, про що думав.
- Справжній патріот, який жив долею рідної землі.

Учитель. А хотіли б зустрітися з Нестором?

2. Рольова гра. Інтерв'ю з автором. (Випереджувальне завдання).

- Шановний Несторе, розкажіть про свою роботу над літописом.

Н е с т о р (учень). Моїм обов'язком було вести літопис, тому я строго дотримувався хронологічного викладу подій, але хотілося розказати більше цікавих історій. Тому й потрапили до книги перекази, легенди, записані від сучасників. Це історія про смерть Олега та про розправу княгині Ольги з древлянами. Як, на мою думку, у цих історіях багато вигадки.

- Як вам вдалося в одному творі охопити значний обсяг часу і створити таку велику історичну працю?

Н е с т о р (учень). Хочу зазначити: помилково вважати, ніби я єдиний автор «Повісті». Мені довелося лише опрацювати і звести в одне ціле різні літописи, створені попередниками, і додати свої записи. Таким чином, з'явилася книга, яка розповідає про те, «звідки пішла Руська земля і хто в ній найпершим почав княжити». А вам, нащадкам, її оцінювати.

3. Випереджувальне завдання.

Літературознавець (учень).

- Я хочу зазначити, що слово літопис утворилося від початкових слів оповідей «в літо».

Літопис – найдавніший вид історичної та художньої літератури, у якому записи розташовані в хронологічній послідовності.

Літописання виникло на території Русі з прийняттям християнства. Крім розповідей про історичні події, літописці доповнили твір художніми описами,

легендарними оповідями, казковими елементами, прислів'ями, приказками. Тому літописи – не лише історичні твори, а й твори мистецтва.

Учитель. Щоб донести зміст безсмертного твору українському читачеві, письменник Віктор Близнець зробив напрочуд талановитий переказ, за яким ми будемо працювати.

4. Робота зі змістом оповіді «Три брати – Кий, Щек, Хорив і сестра їхня Либідь».

- а) читання ланцюжком;
- б) бесіда за змістом оповіді:
 - Якими постали у вашій уяві брати?
 - Чому молодші Щек і Хорив назвали місто на честь старшого брата?
 - Чому Нестор не погоджується з думкою, що Кий був перевізником? Доведіть словами оповіді.
 - Яку пам'ять залишив про себе Кий на Дунаї?
 - Якою уявляєте ви сестру Либідь?
 - Що нового ви відкрили для себе про братів і їхню сестру Либідь?

«Незакінчене речення»:

«Я дізнався...зрозумів...відчув...»

5. Робота зі змістом оповіді «Святослав укладає мир з греками і повертається до Києва. Смерть Святослава».

Учитель. Ще про одного князя розповідає Нестор. Пригадайте з уроків історії за ключовими словами, хто він: « Іду на ви». «Хоробрий». «Козак на престолі». Так, це Святослав.

а) повільне прочитання учителем оповіді. Робота в парах.

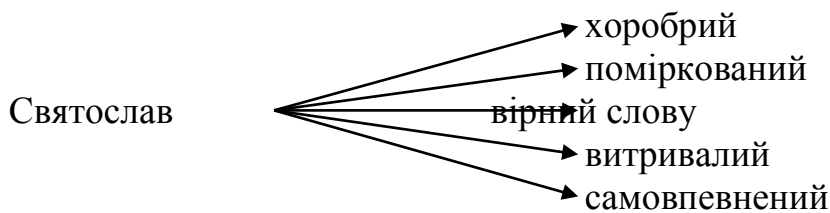
Після прочитання кожного уривку оповіді учні, порадившись, відповідають на поставлені учителем питання.

- Як ви вважаєте, що змусило непереможного Святослава укласти мир з греками?
- Яке значення надає князь клятві, даної грекам?
- Чому такої суворої кари домагався собі Святослав у разі недотримання договору з греками?

- Чому не послухав Святослав Свенельда обійти пороги, біля яких стояли печеніги? Як це його характеризує?
- Які випробування довелося зазнати князеві в Білобережжі?
- Чи можна стверджувати, що й після смерті Святослава печеніги боялися його?
- Що найбільше вразило вас у характері Святослава?

б) гронування;

На основі прочитаної оповіді визначимо, яким постав перед нами князь Святослав.

IV. Рефлексивно - оцінювальний етап.

1. «Мікрофон».

За що ви хотіли подякувати автора літопису? Закінчіть речення:
«Я щиро вдячний Несторові за те, що допоміг мені зрозуміти...
відкрити...з'ясувати...»

2. Оцінювання навчальної діяльності.

«Найкраще сьогодні на уроці працювали ...»

«Їм допомагали...»

А вам пропоную оцінити свою діяльність не балами, а словами, похвалити себе, що були активними, уважними, правильно відповідали, роздумували.

У ч и т е л ь. Для мене важливо, що ця пам'ятка давньоукраїнської літератури не залишила вас байдужими, зацікавила, адже скільки води сплигло з часу подій Кия та хороброго Святослава, а «Повість временних літ» живе, хвилює і вражає. У ній наша історія, наша пам'ять.

Домашнє завдання.

Обов'язкове. 1.Прочитати дві оповіді з «Повісті временних літ» про Володимира і Ярослава. 2.Позначити незнайомі слова.

За бажанням. Дібрати з історії повідомлення про діяльність князів Володимира та Ярослава.

Урок 2

Славетні князі України в оповідях «Повісті временних літ» Нестора Літописця «Володимир вибирає віру» та «Розгром Ярославом печенігів. Початок великого будівництва у Києві. Похвала книгам»

Мета: продовжити ознайомлення учнів зі змістом оповідей «Повісті временних літ» про князів Володимира та Ярослава, удосконалити виразне читання учнів та читання за особами, давати відповіді на поставлені питання, переказувати текст, розвивати культуру мовлення та творчу уяву, з'ясувати значення книги в житті людини за висловами Нестора, розкрити істинність патріотизму на образах Володимира і Ярослава.

Цілі уроку:

Учні повинні знати:

- зміст вивчених оповідей;
- значення афоризмів про книгу;

Учні повинні вміти:

- виразно й за особами читати оповіді;
- уміти переказувати уривки тексту;
- розуміти і пояснювати значення афоризмів про книгу;
- висловлювати своє ставлення до прочитаного;
- визначати й оцінювати діяльність українських князів за літописами.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: портрет Нестора, тексти оповідей, мультимедійні матеріали, кросворд.

Методи, прийоми і форми роботи: кросворд, «Мікрофон», «Незакінчене речення», виразне читання та читання за особами, бесіда, «Карта ключових слів», робота в парях, асоціативний ланцюжок, складання сенканів.

Перебіг уроку

I. Мотиваційний етап.

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Учитель. Шановні, настрої який маєте? Не у всіх радісний. А що треба зробити, щоб його підняти? Звичайно, подарувати усмішку і сказати один одному привітне слово. Воно налаштує нас на гарну роботу, бо попереду нові відкриття.

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

Спочатку перевіримо знання, набуті на попередньому уроці.

а) кросворд «Власні імена літопису»:

1. Городище, побудоване Києм...
2. Хороброго князя звали...
3. Воєвода батька Святослава...
4. Син Володимира...
5. Місто, у якому Кия зустрічали з шанобою...

ставлення до діяльності українських князів, усвідомити значущість заслуг Володимира і Ярослава для нашої історії.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Робота з текстом оповіді «Володимир вибирає віру».

Учитель. Християнству в Україні вже більше тисячоліття. А чи знаєте ви, що довелося пережити Володимирові, вибираючи віру для своєї країни?

а) читання оповіді за особами:

Автор. Князь Володимир. Представники різних вір.

б) бесіда за змістом оповіді:

- Чому далекою і чужою виявилася для Володимира магометанська віра?
- Чому не вдалося іноземцям з Рима переконати київського князя у перевазі своєї віри?
- Чим зумовлена відмова Володимира прийняти віру хозарських євреїв?
- Як вважаєте, грецький філософ зумів переконати чи тільки зацікавив Володимира у силі своєї віри?
- Чи можна сказати, що прийняття християнства – нелегкий іспит для Володимира? Доведіть свою думку.
- Яким повинен бути правитель, щоб змінити усталений уклад життя людства?

в) «Незакінчене речення»:

«Після прочитання цієї оповіді я знаю...розумію...»

2. Робота з текстом оповіді «Розгром Ярославом печенігів. Початок великого будівництва у Києві. Похвала книгам».

Учитель. Ярослав по праву став гідним сином великого батька Володимира.

а) «Карта ключових слів». Робота в групах.

Відшукайте в тексті відповідь за ключовими словами. Перекажіть уривки оповіді, використовуючи дані слова:

«Хоробрий воїн».

«Зодчий – будівельник».

«Книголюб».

«Проповідник християнства».

б) озвучення результатів роботи;

Учитель. За що найбільше прославляє автор Ярослава? (За любов до книги).

в) побудуйте асоціативний ланцюжок до слова *книга* – (*знання, розум, мудрість, джерело, світло*);

г) виразне читання учнями тексту оповіді про значення книги;

- Чим вразив вас цей уривок?
- Виділіть слова, які вживає Нестор, підкреслюючи значення книги. Запишіть на вибір дві цитати і прокоментуйте, як ви їх розумієте?
- Яке значення має книга у вашому житті?
- Чому в ХХІ столітті безсмертною і надзвичайно сучасною залишається діяльність Ярослава?

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

1. Відповідь на запитання:

Що нового вам відкрив Нестор Літописець у видатних постатях Володимира та Ярослава?

2. Складання сенканів. (Запис у зошити).

Ключові слова: Володимир Великий, Ярослав Мудрий.

Володимир

Могутній, святий.

Володарював, об'єднав, охрестив.

Київську Русь просвітив християнством.

Великий.

Ярослав

Хоробрий, розумний.

Воював, будував, проповідував.

Засіяв землю книжними словами.

Мудрий.

3. «Незакінчене речення».

Після цього уроку я відчуваю...розумію...думаю...

4. Самооцінювання.

Оцініть свою роботу на уроці. Виберіть слова (чудово, добре, міг би краще, не хотілося працювати, бо...). Запишіть їх у зошит, а поряд виставте бал.

Учитель. Час швидкоплинний. Усе миттєво змінюється в цьому світі, але безсмертною залишається пам'ять про Кия, Святослава, Володимира, Ярослава, про тих, хто був справжнім патріотом, дбав про силу і могутність рідної землі, творив Українську державу. Поміж великими і світлими мужами княжої держави сяє невмирущою славою ім'я Нестора Літописця. Того, хто возвеличив Київську Русь у безсмертній «Повісті временних літ».

Домашнє завдання.

Обов'язкове. 1.За змістом оповідей записати в зошит два запитання до однокласників, кращі з яких увійдуть до літературного диктанту. 2.Прочитати вірш О.Олеся «Ярослав Мудрий» з поеми «Княжа Україна».

За бажанням. Підготувати матеріали про факти життя О.Олеся та історію написання поеми «Княжа Україна».

Урок 3

Олександр Олесь «Ярослав Мудрий» із книги «Княжа Україна». «Мудрість Ярослава вся була в його ділах»

Мета: ознайомити учнів із біографічними відомостями про О.Олеся, історією створення поеми «Княжа Україна», змістом вірша «Ярослав Мудрий», формувати вміння виразно й осмислено читати поетичні твори, встановлювати зв'язки між творами різних авторів, давати відповіді на питання, визначати тему й головну думку вірша, засоби поетичної мови, виховувати в учнів розуміння, що тільки в єдності й згуртованості сила і розквіт держави.

Цілі уроку.

Учні повинні знати:

- стислі біографічні відомості про О.Олеся;
- історію написання поеми;
- зміст вірша «Ярослав Мудрий»;
- засоби поетичної мови.

Учні повинні вміти:

- виразно читати поетичний твір;
- давати відповіді на питання;
- висловлювати своє ставлення до образу Ярослава та власні міркування про значення його заповіту для нащадків;
- встановлювати спільне й відмінне в образі Ярослава за поемою О.Олеся та оповіддю Нестора Літописця;
- визначати тему та головну думку вірша;
- визначати засоби поетичної мови.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: тексти вірша, портрет О.Олеся, збірки творів поета, мультимедійні матеріали.

Методи, прийоми і форми роботи: «Незакінчене речення», літературний диктант, асоціювання, учнівські повідомлення (випереджувальне завдання), виразне читання, бесіда, діаграма Венне, групова робота.

Перебіг уроку

I. Мотиваційний етап.

1. З'ясування емоційної готовності до уроку.

Учитель. Доброго ранку всім! Який настрій маєте? Визначте його за дванадцятибальною шкалою. У кого настрій не на високий бал, пропоную його підняти. Тож не баріться, а для цього лиш усміхніться і побажайте один одному вдалих відповідей і високих балів.

Незакінчене речення:

«Я тобі бажаю...»

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

Шановні мої, у вас буде можливість одержати бажані результати, якщо дасте правильні відповіді на запитання ваших однокласників за оповідями «Повісті временних літ» Нестора Літописця. (Запис дати уроку).

а) літературний диктант;

1. Найдавніша пам'ятка історії та літератури нашого народу. («Повість временних літ»).
2. Відомий літописець, автор «Повісті временних літ». (Нестор).
3. Про кого сказано, що вони були «мужі мудрі й тямущі»? (Поляни).
4. Хто хотів укласти мир з великим царем грецьким? (Святослав).
5. Що порадив грецький філософ Володиміру, щоб стати праведником? (Хреститися).
6. Яку церкву побудував Ярослав на честь перемоги над печенігами? (Церкву святої Софії).

б) взаємоперевірка. Учні обмінюються зошитами і перевіряють відповіді.

II. Цілевизначення та планування.

1. Повідомлення теми й мети уроку

Учитель. Хоробрими, розумними, вірними синами України, справжніми її патріотами постали в літописі князі. І серед цього цвіту займає особливе місце Ярослав Мудрий. Сьогодні на уроці ми продовжимо розповідь про непересічну постать Української держави. А допоможе нам у цьому Олександр Олесь своєю поемою «Княжа Україна». Темою нашого уроку є слова з вірша О. Олесея про Ярослава Мудрого. Запишіть і поясніть їх значення.

(Запис теми уроку).

2. Озвучення й обґрунтування імені уроку.

«Мудрість Ярослава вся була в його ділах».

(За період князювання Ярослава Мудрого Українська держава стала об'єднаною і міцною. Він налагодив зв'язки з багатьма європейськими країнами. Будував церкви, проповідував християнство. У монастирях процвітали ремесла, мистецтво, літописання. І все це завдяки мудрій політиці Ярослава.)

Наше завдання – проаналізувати вірш О.Олеся «Ярослав Мудрий» і усвідомити, що завдяки мудрості Ярослава Київська Русь стала сильною і нездоланною.

З якими іменниками у вас асоціюється слово «мудрий»?

3. Асоціювання: ключове слово *мудрий*- (*мудрий народ, мудра людина, мудрий учитель, мудрий політик*).

4. Визначення й узгодження індивідуальних та загальних цілей.

Учитель. Я хочу, щоб сьогодні ми дізналися про автора та його твір, добре знали зміст вірша, розкрили образ Ярослава як мудрого політика і його значення для сучасності, уміли порівнювати образ Ярослава, зображеного у вірші О.Олеся та в «Повісті временних літ», розвивали своє мовлення, визначали тему й головну думку твору, засоби поетичної мови й зрозуміли, що тільки мудрі люди можуть зробити країну міцною й квітучою.

А що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку? Додайте до перелічених цілей свої. Закінчіть речення:

«Я хочу дізнатися...»

«Я хочу зрозуміти...»

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Учитель. Хто ж він, автор поеми «Княжа Україна»? Вам цікаво дізнатися? І мені теж. До нас завітали учні-літературознавці зі своїми повідомленнями про цікаві факти життя О.Олеся.

1. Випереджувальне завдання. (Орієнтовні відповіді).

Повідомлення починається словами: «Я знаю, що...»

- Олександр Олесь народився на Сумщині в Білопільлі. Справжнє прізвище Кандиба. Спочатку навчався, а згодом працював ветеринаром.

- Справжнім захопленням, яке переросло в покликання, стала поезія. Ось тоді з'явилося в нього поетичне прізвище – псевдонім Олесь.
- Подією в його житті, що змусила взятися за перо, стало народження сина Олега. Олег і сам під впливом батька почав писати, а згодом став поетом.
- Трагічна доля О.Олесья. 25 років прожив за кордоном. У 1944 році його сина Олега закатували фашисти. Дізнавшись про смерть сина, він не пережив горя і помер.
- Його твори – це чудові, ніжні поезії, філософські поеми, а також вірші та казки для дітей.

2. Учніське повідомлення. (Випереджувальне завдання).

Ознайомлення з історією написання поеми «Княжа Україна». У ч е н ь. Олександр Олесь жив Україною, хоча перебував далеко за її межами, мріяв про щасливе майбутнє рідного краю. Майже сто років тому (1920 р.) Україна лежала в руїнах, скрізь голод, розруха, смерть. Ситуація нагадувала О.Олесью часи роздробленості Київської Русі, і за короткий час він написав книгу «Княжа Україна». У віршах він познайомив читачів з життям українців у давнину, описав діяльність князів Руси-України.

Один з віршів присвячений Ярославу Мудрому.

3. Ознайомлення з текстом вірша.

а) виразне читання вірша підготовленими учнями;

б) бесіда за змістом вірша:

- Чому О.Олесь називає Ярослава розумним?
- Доведіть словами поета любов і дбайливе ставлення Ярослава до Києва та України.
- Які слова підкреслюють авторитет Ярослава в Європі?
- Знайдіть у тексті пояснення тому, що, не бажаючи воювати, Ярослав змушений ходити у військові походи.
- Як ви розумієте вираз, наш співець Боян великий «сплів йому вінок безсмертний із пісень безсмертних слів»?
- Зачитайте і поясніть слова, якими автор возвеличує мудрість Ярослава.
- Чому й через тисячоліття важливими й актуальними залишаються мудрі слова Ярослава для нас?
- Зверніть увагу на кінцівку вірша. Яким розділовим знаком завершує свою думку автор (...)? Що він значить?
- Які думки, почуття переважають у вас після опрацювання твору?

в) формулювання теми й головної думки твору;

«Незакінчене речення».

Я вважаю, що вірш про... (діяльність київського князя Ярослава Мудрого).

Цим твором автор хотів сказати,...(що тільки мудра політика керівників, злагода між людьми можуть зробити країну міцною).

У ч и т е л ь. Ми ознайомилися з творами авторів, які жили й писали досить віддалено один від одного в часі. Але образ, до якого зверталися, один – Ярослав Мудрий. Хто ці автори? (Нестор, О.Олесь).

г) групова робота;

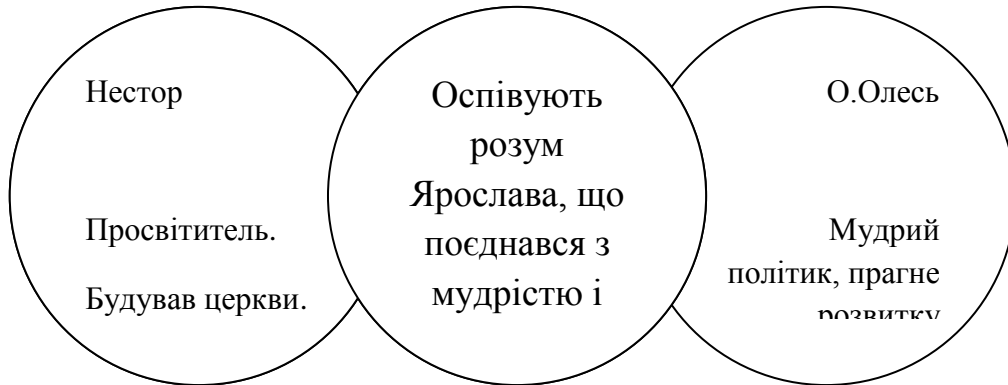
Прослідкуємо, що схожого, а що відмінного ви помітили в зображенні образу Ярослава цих авторів.

I г р у п а. Пригадайте, яким зображений Ярослав у Нестора Літописця.

II г р у п а. Проаналізуйте, яким постав князь Ярослав у вірші О.Олеся.

III г р у п а. Що спільного в образі Ярослава Мудрого ви помітили в літописі та поетичному творі О.Олеся.

Діаграма Вене.

3. Теорія літератури.

Чим відрізняється мова О.Олеся від мови літопису? Проаналізуємо це на прикладі уривку. (Зачитується кінцівка вірша). Зверніть увагу:

- рядок від рядка відділяється паузою;

- у словах рівномірно чергуються наголошені й ненаголошені склади;

- це створює ритм вірша.

Така мова називається віршованою.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

1. Бесіда.

Чи засвоєні мудрі слова Ярослава нашими сучасниками?

Прочитавши вірші, що ви хотіли б порадити, побажати всім нам?

2. « Незакінчене речення ».

« Урок допоміг мені зрозуміти, що... »

3. Само- і взаємооцінювання на уроці.

Учитель. Спробуйте оцінити свої знання об'єктивно і поставте собі заслужений бал.

Кого із своїх однокласників ви хотіли б відзначити на уроці, за що?

У ч и т е л ь. І через тисячоліття Ярослав Мудрий залишається близький нам ділами і помислами. Його бурхлива діяльність заслуговує безсмертя. А слова « не сваріться, жийте в згоді, тільки мир усе збере, а незгода, наче вітер, все по полю рознесе » повинні служити нам, його нащадкам, мудрим заповітом для зміцнення і згуртованості нашої країни.

Домашнє завдання.

Обов'язкове. 1. Прочитати драму-казку О.Олеся « Микита Кожум'яка ».

2. Визначити в ній напружені епізоди.

За бажанням. Прочитати вірш О.Олеся про кожум'яку з поеми « Княжа Україна ».

Урок 4

«Микита Кожум'яка» Олександра Олеся. «Вийшов сміло на борню за добро і проти зла»

Мета: ознайомити учнів зі змістом драми-казки О.Олеся «Микита Кожум'яка», виразно читати драму в особах, уміти виділяти найнапруженіші епізоди, відповідати на запитання, формувати вміння аналізувати вчинки героїв, розвивати логічне та образне мислення, ознайомити учнів з побудовою драматичного твору та літературознавчим поняттям «гіпербола», формувати усвідомлення, що в боротьбі добра і зла повинно перемогти добро.

Цілі.

Учні повинні знати:

- зміст драми-казки;
- особливості побудови драматичного твору;
- зміст поняття «гіпербола».

Учні повинні вміти:

- виразно читати драму в особах;
- відповідати на запитання за допомогою тексту;
- висловлювати власне ставлення до прочитаного;
- обґрунтовувати свої міркування;
- знаходити в тексті художні засоби – гіперболи.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: портрет О.Олеся, тексти драми-казки «Микита Кожум'яка», мультимедійні матеріали, кросворд.

Методи, прийоми і форми роботи:

Асоціювання, кросворд, робота в парах, робота з підручником, виразне читання за ролями, бесіда, учнівське повідомлення (випереджувальне завдання), словесне малювання, словникова робота, складання сенкану.

Перебіг уроку

I. Мотиваційний етап.

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Учитель. Шановні мої! Ось послухайте: «Колись був у Києві князь. І був коло Києва змій. Щороку посилали цьому Змієві дань...» Що я бачу? Настрій піднявся. Усмішки з'явилися, очі засвітилися. Чому? Бо це казка! Та ще й відома вам усім. Сьогодні в нас також зустріч із казкою. Тому хочу побажати вам теплих і радісних вражень від цієї зустрічі. А ви побажайте один одному гарного настрою. (Обмін побажаннями).

(Запис дати уроку).

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

Асоціювання: ключове слово *казка* – (*дитинство, мама, добро, мудрість, чарівність*).

Початок якої казки ви прослухали? («Кирило Кожум'яка»).

Хто головний герой? (Кирило Кожум'яка).

II. Цілевизначення та планування.

Учитель. Так, син кожум'яки став улюбленим героєм усної народної творчості. У казці він Кирило, що перемагає Змія, а в легенді – це хлопець-силач, що подолав печенізького велета. Цей казковий герой зачарував Олександра Олеся. Про нього він написав вірш, що ввійшов до відомої вже вам поеми «Княжа Україна», а також драму-казку «Микита Кожум'яка». Саме з цим твором і його героєм-богатирем Микитою ми ознайомимося на уроці, з'ясуємо, що саме прості люди з народу рятували рідну землю від небезпек і переконаємося, що у двобої добра і зла все одно має перемогти добро.

Що очікуєте від твору, який починаємо вивчати?

Запишіть тему уроку. Як ви розумієте ці слова?

2. Озвучення й обґрунтування імені уроку.

«Вийшов сміло на борню за добро і проти зла»

(Тільки сильні духом люди виходять на борню зі злом. Цей бій нелегкий. І зло не завжди триголовий змій, частіше це наші образи, заздрощі, лінь, які нам треба подолати спочатку у собі. Це і є найбільшою нашою перемогою).

3. Визначення та узгодження індивідуальних та загальних цілей.

Учитель. Сьогодні на уроці ми повинні зрозуміти зміст твору, уміти виразно читати в особах, навчитися висловлювати власне ставлення до героя, знати побудову драматичного твору та визначати гіперболу як художній засіб. І, звичайно, маємо усвідомити, щоб перемогло добро, треба перш за все подолати гнів, образи, зло в кожному з нас.

А про що ви особисто хотіли дізнатися на уроці?

Додайте до загальних свої особисті цілі.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Кросворд.

Учитель. Читаючи твір, ви звернули увагу, що він побудований як розмова людей. Чи знаєте ви, до якого жанру належать такі твори. Розгадаємо кросворд, у якому записана назва жанру, а заодно перевіримо знання тексту.

				¹ К	А	Н	Д	И	Б	А									
				² Д	Ж	У	Р	А											
³ К	О	Ж	У	М'	Я	К	А												
						⁴ З	М	І	Й										
							⁵ Д	В	А	Н	А	Д	Ц	Я	Т	Ь			

2. Робота з підручником. Опрацювання статті про драму.

Які елементи драми наявні у творі О.Олеся?

Драматичний твір

дії (акти)
яви (картини)

ремарки, декорації,
діалоги, монологи

3. Робота зі змістом драми-казки.

Ви прочитали вдома казку. Які епізоди, на вашу думку, є найнапруженішими?

а) виразне читання за ролями напруженого епізоду (бій Микити і Змія);

б) бесіда за змістом драми:

- Чому всі переживають за долю Князівни, яку хоче забрати Змій, але нічого не роблять для її порятунку?
- У яку мить Князь переконався, що сподіватись на вельмож у порятунку Князівни не може? Зачитати цитату.
- Чому Микита залишився байдужим до прохання Князя, яке промовляли діди та парубки?
- Що найбільше розчулило Микиту в проханні дітей?
- Чому всі впевнені, що Микита обов'язково переможе?
- Як ви гадаєте, чому О.Олесь змінив ім'я казкового героя Кирила на Микиту?
- Що означає це ім'я?

4. Учнівське повідомлення. (Випереджувальне завдання).

У ч е н ь. Микита - ім'я грецького походження. Воно означає переможець. Зазвичай, це ім'я має працьовита, наполеглива людина. Але іноді ця людина буває зарозумілою. Люди з цим ім'ям не звикли програвати, уміють досягати перемог у своєму житті.

А чи відповідає це ім'я характерові героя?

5. Словесне малювання.

Подайте узагальнений портрет відважного героя.

Орієнтовна відповідь

Микита – ще зовсім молодий хлопець, має незвичайну силу, справжній богатир. Він чулий до людської біди, сміливий. Але водночас не без вад. Не любить, коли йому перечать. Має нестримний характер. Микита розуміє, яке горе приносить Змій, усвідомлює, що це зло треба знищити, але тільки після вмовляння погоджується на двобій. А вже в бою він не має права програти. Тож у боротьбі зі Змієм здобуває перемогу і звільняє край від запеклого ворога. Але

перш за все Микита позбувся своїх недоліків. Цим довів, що зло має бути подоланим, а добро повинно перемогти.

Учитель. Зверніть увагу, які слова дібрав письменник, щоб описати силу хлопця. З якою метою?

6. Словникова робота

Гіпербола – перебільшення властивостей чи ознак когось або чогось.

Знайдіть гіперболи у творі і випишіть їх в зошити.

«вже з трьох літ мене боров»;

«колись коня мій син перекинув через тин»;

«дуги гне», «рве дванадцять шкур».

7. Складання сенкану

Ключове слово: Микита Кожум'яка.

Микита.

Дужий, хоробрий.

Кожі м'яв, боровся, перемагав.

Подолав Змія в житті і в самому собі.

Переможець.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

Над чим примушує нас замислитися драма-казка?

Що ви взяли для себе з нашого уроку?

2. Оцінювання діяльності учнів на уроці.

Учитель. Ви добре працювали, були активними. Я виставляю вам такі оцінки (озвучуються).

Чи досягли ми поставлених цілей?

Учитель. Закінчується урок, і закінчується вивчення теми про історичне минуле нашого народу. Ми детально розглядали оповіді Нестора Літописця про славних київських князів, захоплювалися мудрістю Ярослава та силою Микити Кожум'яки, про яких талановито розповів О.Олесь. Разом читали, аналізували, роздумували. У цих творах наша історія. І ми повинні її знати. На останньому уроці вивчення теми контрольна робота. Я бажаю всім успіхів у її підготовці.

Домашнє завдання.

Обов'язкове. Підготуватися до тематичної контрольної роботи.

За бажанням. Намалювати ілюстрації до драми-казки «Микита Кожум'яка».

Урок 5

Тематична контрольна робота. Історичне минуле нашого народу. «Повість временних літ». Олександр Олесь

Тести.

Мета: визначити рівень засвоєння знань, сформованості вмінь і навичок з теми «Історичне минуле нашого народу».

Цілі.

Учні повинні знати:

- рівень своїх навчальних досягнень;
- причини невдач (якщо такі були);

Учні повинні вміти:

- планувати свою роботу, спрямовану на покращення успішності.

Тип уроку: урок перевірки та обліку знань, умінь і навичок.

Обладнання: зошити для контрольних робіт, картки із завданнями.

Перебіг уроку

I. Мотиваційний етап.

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Учитель. Дорогі мої п'ятикласники! Я вас вітаю. Сьогодні відповідальний урок, урок - підсумок ваших знань з теми. Чотири уроки ми подорожували Країною історичного минулого нашого народу, вивчали, аналізували оповіді «Повісті временних літ» та твори Олександра Олесь. Вдома у вас була можливість підготуватись до контрольної роботи. Тож побажайте один одному правильних відповідей та високих балів. (Обмін побажаннями).

II. Цілевизначення і планування.

Учитель. Через декілька хвилин ви отримаєте картки з тестовими завданнями. Уважно їх прочитайте і правильно розплануйте свій час. Зверніть увагу, що на завдання третього і четвертого рівнів треба відвести більше часу, ніж на завдання першого та другого. Під час роботи не відволікайтесь, будьте уважними, зібраними. Покажіть у своїх роботах тільки високий рівень знань.

Що очікуєте від сьогоднішнього уроку?

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Самостійна письмова робота.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

Чи досягнули ви намічених цілей?

Що сприяло цьому? А що заважало?

Чи задоволені результатами діяльності?

Домашнє завдання.

Обов'язкове. Написати роботу «Як я працював над темою, щоб досягти успіху».

За бажанням. Підібрати прислів'я та приказки про рідну землю, Батьківщину.

Тема «Історичне минуле нашого народу»

I варіант

I рівень (6 запитань по 0,5 бала)

Виберіть варіант відповіді:

1. Імовірним автором «Повісті временних літ» є:

а) О.Олесь; б) Нестор Літописець; в) Віктор Близнець.

2. З якого твору рядки «Велика бо користь від навчання книжного»?

а) «Розгром Ярославом печенігів»; б) «Володимир вибирає віру»; в) «Три брати - Кий, Щек і Хорив...».

3. Хто з героїв «дуги гне» і «шкури мне»?

а) Микита; б) Ярослав; в) Святослав.

4. Короткі пояснення автора в драматичному творі – це:

а) декорації; б) ремарки; в) яви.

5. Зайвим є герой:

а) Микита; б) Володимир; в) Святослав.

6. Який жанр твору «Микита Кожум'яка»?

а) літопис; б) поема; в) драма-казка.

II рівень (3 запитання по 1 балу)

Дайте лаконічну відповідь.

1. Якими були поляни? (За оповіддю «Три брати...»)

2. Як вдалося грецькому філософу переконати Володимира у силі своєї віри?

3. Що таке драматичний твір?

III рівень (2 завдання по 1,5 бала)

Виконайте завдання.

1. Що уособлює образ Змія в драмі - казці О.Олеся?

2. Назвіть ознаки віршованої мови у творі О.Олеся «Ярослав Мудрий».

IV рівень (1 завдання – 3 бали)

Напишіть твір-мініатюру на одну з тем:

- ✓ Оповідь літопису, яка найбільше мене вразила.
- ✓ Заповіт Ярослава Мудрого своїм нащадкам.

Тема «Історичне минуле нашого народу»

II варіант

I рівень (6 запитань по 0,5 бала)

Виберіть варіант відповіді.

1. Найдавнішою рукописною книгою є:

а) «Княжа Україна»; б) «Микита Кожум'яка»; в) «Повість временних літ».

2. Перевізником на Дніпрі нібито був:

а) Кий; б) Щек; в) Хорив.

3. Свенельд – герой оповіді:

а) «Володимир вибирає віру»; б) «Святослав укладає мир»; в) «Розгром Ярославом печенігів».

4. Художнє перебільшення властивостей чи ознак - це:

а) епітет; б) гіпербола; в) порівняння.

5. Зайвою є назва:

а) «Микита Кожум'яка»; б) «Ярослав Мудрий»; в) «Повість временних літ».

6. З якого твору рядки: «Так живий, шумливий Київ Царгородом другим став»?

а) «Микита Кожум'яка»; б) «Ярослав Мудрий»; в) «Володимир вибирає віру».

II рівень (3 запитання по 1 балу)

Дайте лаконічну відповідь.

1. Яким було улюблене заняття Ярослава за оповіддю «Повісті временних літ»?

2. Чим стривожена родина Князя? (за драмою «Микита Кожум'яка»).

3. Що таке літопис?

III рівень (2 завдання по 1,5 бала)

Виконайте завдання.

1. У чому полягає мудрість Ярослава і його заповіту (за віршем О.Олеся)?

2. Назвіть ознаки драматичного твору в казці О.Олеся «Микита Кожум'яка».

IV рівень (1 завдання – 3 бали)

Напишіть твір-мініатюру на одну з тем:

✓ Моя зустріч з Нестором Літописцем.

✓ Микита – переможець добра над злом.